YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

23 päivänä maaliskuuta 2000 *

Asiassa C-208/98,

jonka Landgericht Potsdam (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Berliner Kindl Brauerei AG

vastaan

Andreas Siepert

ennakkoratkaisun kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 87/102/ETY (EYVL 1987, L 42, s. 48) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: kuudennen jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida, joka hoitaa viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit L. Sevón (esittelevä tuomari), C. Gulmann, J.-P. Puissochet ja M. Wathelet,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies D. Louterman-Hubeau,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Berliner Kindl Brauerei AG, edustajanaan asianajaja K. Großkopf, Warnemünde,

— Siepert, edustajanaan asianajaja O. Zänker, Rostock,

— Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön ministerineuvos E. Röder ja liittovaltion oikeusministeriön ylijohtaja A. Dittrich,

— Belgian hallitus, asiamiehinään ulkoasiain-, ulkomaankauppa- ja kehitysyhteistyöministeriön oikeudellisen osaston hallintopäällikkö J. Devadder ja saman osaston pääjohtaja R. Foucart,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään valtionasiamies S. Ortíz Vaamonde,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston tehtävään määrätty R. Loosli-Surrans,

— Suomen hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön lainsäädäntöneuvos T. Pynnä,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies U. Wölker,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Berliner Kindl Brauerei AG:n, edustajanaan asianajaja T. Lübbig, Berliini, Siepertin, edustajanaan O. Zänker, Saksan hallituksen, asiamiehenään A. Dittrich, Espanjan hallituksen, asiamiehenään S. Ortíz Vaamonde, Ranskan hallituksen, asiamiehenään R. Loosli-Surrans, ja komission, asiamiehenään U. Wölker, 10.6.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.10.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Landgericht Potsdam on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 27.4.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 2.6.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla ennakkoratkaisukysymyksen kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 87/102/ETY (EYVL 1987, L 42, s. 48; jäljempänä direktiivi) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty Berliner Kindl Brauerei AG:n (jäljempänä panimo) ja Siepertin välisessä riita-asiassa, joka koskee Siepertin panimon hyväksi tekemän takaussopimuksen täytäntöönpanoa.

Sovellettavat säädökset

3 Direktiivin 1 artiklan 1 kohta ja 2 kohdan a alakohta ja c alakohdan ensimmäinen alakohta kuuluvat seuraavasti:

"1. Tätä direktiiviä sovelletaan luottosopimuksiin.

2. Tässä direktiivissä:

a) 'kuluttajalla' tarkoitetaan luonnollista henkilöä, jonka tässä direktiivissä tarkoitettujen toimien ei voida katsoa liittyvän hänen elinkeinonsa tai ammattinsa harjoittamiseen;

— —

c) 'luottosopimuksella' tarkoitetaan sopimusta, jonka mukaan luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle luottoa maksun lykkäyksen, lainan tai muun sellaisen taloudellisen järjestelyn muodossa."

4 Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan direktiiviä ei sovelleta luottosopimuksiin, joissa luoton määrä on vähemmän kuin 200 ecua tai enemmän kuin 20 000 ecua.

5 Direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa, 2 kohdan a alakohdassa, b alakohdan ensimmäisessä alakohdassa ja c alakohdassa sekä 3 kohdassa, sellaisena kuin ne ovat muutettuina 22.2.1990 annetulla neuvoston direktiivillä 90/88/ETY (EYVL L 61, s. 14) säädetään seuraavaa:

"1. Luottosopimus on tehtävä kirjallisesti. Kuluttajalle on annettava kirjallinen sopimuskappale.

2. Kirjallisessa sopimuksessa on mainittava:

a) todellinen vuosikorko;

b) ehdot, joiden nojalla todellista vuosikorkoa voidaan muuttaa.

— —

c) kuluttajan maksettavaksi tulevien lyhennysten sekä korkoerien ja muiden maksujen suuruus, lukumäärä ja maksuvälit tai eräpäivät sekä, jos se on mahdollista, niiden yhteismäärä;

— —

3. Kirjallisessa sopimuksessa on lisäksi mainittava muut olennaiset sopimusehdot.

Tämän direktiivin liitteessä on lueteltu asian selventämiseksi sellaisia ehtoja, joiden mainitsemista olennaisina ehtoina kirjallisessa sopimuksessa jäsenvaltiot voivat vaatia."

6 Direktiivin liitteen 1 kohdan mukaan näitä sopimusehtoja ovat erityisesti tiettyjen tavaroiden tai palvelujen hankkimisen rahoittamiseen käytettävien luottosopimusten osalta sopimuksen kohteen yksilöinnin ja varsinaisten rahoitusehtojen lisäksi vi) alakohdan mukaan "mahdollisesti vaaditun vakuuden yksilöinti" ja vii) alakohdan mukaan "mahdollinen peruuttamisaika".

7 Direktiivin 15 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tämä direktiivi ei estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai antamasta kuluttajia tehokkaammin suojaavia säännöksiä, jotka ovat sopusoinnussa niille perustamissopimuksen mukaan kuuluvien velvollisuuksien kanssa."

8 Direktiivi on saatettu Saksassa osaksi kansallista oikeusjärjestystä 17.12.1990 annetulla Verbraucherkreditgesetzillä (kulutusluottolaki, BGBl. I, s. 2840; jäljempänä VerbrKrG), jossa sen soveltamisala ulotetaan direktiivin 15 artiklan nojalla lain 1 §:n ja 3 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti luonnollisille henkilölle myönnettyihin luottoihin mukaan lukien elinkeinotoiminnan ja itsenäisen ammatinharjoittamisen aloittamiseen myönnettävät luotot edellyttäen, että viimeksi mainitussa tapauksessa luoton määrä ei ylitä 100 000:ta Saksan markkaa (DEM). VerbrKrG:n 7 §:ssä säädetään lisäksi, että kuluttajan luottosopimuksen tekemiseksi antaman tahdonilmaisun oikeusvaikutukset alkavat vain, jos kuluttaja ei peruuta sitä viikon kuluessa varojen lainaajalta saamansa sellaisen ilmoituksen vastaanottamisesta, jossa hänelle ilmoitetaan peruuttamisoikeudesta ja sitä koskevista yksityiskohtaisista seikoista.

Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymys

9 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että Siepert antoi panimolle 90 000 DEM:n suuruisen takauksen sellaisen lainan takaisinmaksamiseen, jonka panimo oli myöntänyt eräälle kolmannelle henkilölle ravintolan perustamista varten, ja että sitoumuksella ei ollut yhteyttä sen antajan elinkeino- ja ammattitoiminnan kanssa. Landgericht korosti lisäksi, että Siepertille ei ollut VerbrKrG:n 7 §:n mukaisesti ilmoitettu tämän peruuttamisoikeudesta vaan että Siepert oli ilmoittanut panimolle kesäkuussa 1994 pidetyn neuvottelun aikana peruuttavansa takausta koskevan ilmoituksensa.

10 Päävelallisen jätettyä täyttämättä velvoitteensa panimo irtisanoi sille myöntämänsä lainat. Panimon vaateesta Landgericht Rostock velvoitti 25.7.1997 antamallaan tuomiolla päävelallisen maksamaan sille 28 952,43 DEM:n suuruisen määrän korkoineen. Siepert velvoitettiin 8.12.1997 annetulla yksipuolisella tuomiolla suorittamaan takaajana sama määrä.

11 Siepertin haettua takaisinsaantia Landgericht Potsdam päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Kuuluuko luonnollisen henkilön muuten kuin elinkeinoaan tai ammattiaan harjoittaessaan tekemä takaussopimus kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22 päivänä joulukuuta 1986 annetun neuvoston direktiivin 87/102/ETY soveltamisalaan, jos

takaussopimus on tehty sellaisen velan takaisinmaksun vakuudeksi, jota päävelallinen *ei ole* ottanut jo harjoittamansa elinkeino- ja ammattitoiminnan yhteydessä?"

12 Kansallinen tuomioistuin haluaa kysyä ennen kaikkea sitä, onko direktiiviä tulkittava siten, että sen soveltamisalaan kuuluu luoton takaisinmaksun vakuudeksi tehty takaussopimus silloin, kun takaaja ja luotonsaaja eivät ole toimineet elinkeino- ja ammattitoimintansa yhteydessä.

13 Sekä panimo että Saksan, Belgian ja Suomen hallitukset katsovat, että direktiiviä ei voida soveltaa takaussopimuksiin varsinkaan sen takia, että nämä sopimukset eivät ole direktiivin 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa tarkoitettuja luottosopimuksia vaan luoton takaisinmaksun vakuudeksi annettuja yksipuolisia sitoumuksia. Takaussopimusten jättäminen direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle käy panimon sekä Saksan ja Suomen hallitusten mukaan ilmi komission 11.5.1995 direktiivin 87/102/ETY täytäntöönpanosta antamasta kertomuksesta (KOM(95) 117 lopullinen; jäljempänä kertomus), jonka 345 kohdassa todetaan, että direktiivi ei koske takauksia.

14 Saksan ja Suomen hallitukset korostavat lisäksi, että direktiivin tarkoituksena on taata, että luotonottajalla on luottosopimuksen tekemisen aikaan käytössään asianmukaiset tiedot sopimuksesta johtuvista velvollisuuksista ja että sen tarkoituksena on siten suojata tätä kohtuuttomilta sitoumuksilta. Sen sijaan direktiivi ei sisällä säännöksiä, joilla saatettaisiin suojata takaajaa, joka on ensi sijassa kiinnostunut päävelallisen maksukyvystä. Kyseiset hallitukset kiistävät lisäksi, että takaussopimusten sisällyttäminen direktiivin soveltamisalaan voisi seurata pelkästään sellaisten sitoumusten liitännäisluonteesta.

15 Siepert, Espanjan ja Ranskan hallitukset sekä komissio katsovat sen sijaan, että takaussopimus voi kuulua direktiivin soveltamisalaan erityisesti siitä syystä, että se liittyy läheisesti luottosopimukseen, jonka täyttämisen se takaa. Komission

mukaan on nimittäin katsottava tahattomaksi aukoksi se, että direktiivissä vaietaan niiden henkilöiden asemasta, jotka vakuuden antajina tai yhteisvelallisina osallistuvat luotonsaajan ohella luottosopimukseen.

16 Ranskan hallitus ja komissio täsmentävät vielä tältä osin, että pääsopimuksen ja takaussopimuksen kuulumiseksi direktiivin soveltamisalaan vaaditaan, että ne ovat luonnollisten henkilöiden muussa kuin ammatti- tai elinkeinotoimintatarkoituksessa tekemiä. Takauksen liitännäisluonne johtaa siihen, että direktiivin soveltamisalaan eivät kuulu takaussopimukset, jotka on annettu sellaisia luottoja varten, joita ei ole tarkoitettu käytettäväksi kulutukseen direktiivissä tarkoitetulla tavalla.

17 Tuomioistuin toteaa aluksi, että direktiivin soveltamisalaan kuuluvat sen 1 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan ainoastaan luottosopimukset, joilla tarkoitetaan sopimuksia, "[joiden] mukaan luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle luottoa maksun lykkäyksen, lainan tai muun sellaisen taloudellisen järjestelyn muodossa".

18 On selvää, että takaussopimus ei ole tässä säännöksessä tarkoitettu sopimus. Koska säännöksen sanamuoto ei tue sellaista tulkintaa, jonka mukaan takaussopimus kuuluisi direktiivin soveltamisalaan, on tutkittava siten, seuraako säännöksen yleisestä rakenteesta ja tavoitteista, että tällainen sopimus kuuluisi sen soveltamisalaan.

19 Ensinnäkin direktiivin yleisen rakenteen osalta on palautettava mieleen, että direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa säädetään, että kirjallisen luottosopimuksen on sisällettävä olennaiset sopimusehdot, joista esimerkkinä direktiivin liitteen 1 kohdan vi) alakohdassa mainitaan "mahdollisesti vaadittu vakuus". Niiden mainitsemisella luottosopimuksessa on tarkoitus varmistaa, että tämän sopi-

muksen sopimuspuolet, eli luotonsaaja ja luotonantaja, itse ovat täysin tietoisia sopimuksen tekemisen edellytyksenä olevista vakuuksista. Kuitenkaan tästä säännöksestä ei voida — kun tältä osin direktiivissä ei ole nimenomaista säännöstä — päätellä, että tällä säännöksellä säänneltäisiin myös takaussopimusta koskevaa järjestelmää luottosopimuksen tehneisiin sopimuspuoliin nähden.

20 Direktiivin tavoitteiden osalta on todettava, että sen perustelukappaleista käy ilmi, että direktiivin antamisella on ollut kaksi tavoitetta, joita ovat toisaalta kulutusluottoja koskevien yhteismarkkinoiden luominen (kolmas, neljäs ja viides perustelukappale) ja toisaalta tällaisia luottoja ottavien kuluttajien suojaaminen (kuudes, seitsemäs ja yhdeksäs perustelukappale).

21 Direktiivin 4 artiklassa vaaditaan juuri kuluttajien suojaamiseksi kohtuuttomilta luottoehdoilta ja sen mahdollistamiseksi, että he ovat täysin tietoisia hyväksymänsä sopimuksen tulevaisuudessa tapahtuvan täytäntöönpanon ehdoista, että luotonsaajalla on oltava sopimuksen tekemisen aikaan käytettävissään kaikki sellaiset seikat, joilla saattaa olla vaikutusta hänen sitoumuksensa laajuuteen, ja niihin vakuudet kuuluvat.

22 Siten ne kaksi seikkaa, että direktiivissä toisaalta mainitaan vakuudet luotonsaajan kannalta olennaisiksi sopimusehdoiksi katsottujen luottosopimuksen sopimusehtojen luettelossa, ja toisaalta se, että direktiivissä ei ole ainuttakaan takausta tai muunmuotoista vakuutta koskevaa järjestelmää koskevaa nimenomaista säännöstä, osoittaa, että koska direktiivissä on käsitelty luoton takaisinmaksun varmistamiseksi annettavia vakuuksia ainoastaan kuluttajien suojaamisen näkökulmasta, takaussopimukset on haluttu jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle.

23 Tätä tulkintaa vahvistaa kertomuksen 345 kohdassa oleva toteamus, jonka mukaan direktiivi "ei koske takauksia", sekä se, että Euroopan parlamentti on todennut 11.3.1997 antamansa päätöslauselman 16 kohdassa (EYVL C 115, s. 27), että "laajennettaessa tiettyjen direktiivissä 87/102/ETY mainittujen velvoitteiden sovellusalaa kattamaan myös takaajat, huomiota on kiinnitettävä

olennaisiin eroavaisuuksiin verrattaessa tilannetta ensimmäistä kertaa luottoa ottaviin henkilöihin".

24 Direktiivi poikkeaa siten yleisen rakenteensa ja tavoitteidensa puolesta muualla kuin elinkeinonharjoittajan toimitiloissa neuvoteltuja sopimuksia koskevasta kuluttajansuojasta 20 päivänä joulukuuta 1985 annetusta neuvoston direktiivistä 85/577/ETY (EYVL L 372, s. 31). Viimeksi mainitussa direktiivissä on rajoitettu sen aineellista soveltamisalaa kyseeseen tulevien sopimustyyppien mukaan ainoastaan säätämällä, että se koskee tavaran toimittamista ja palvelujen suorittamista koskevia sopimuksia, jos kuluttajien oikeustoimien ei voida katsoa liittyvän hänen elinkeinonsa tai ammattinsa harjoittamiseen, ja tämän direktiivin tarkoituksena on suojata kuluttajia antamalla näille yleinen oikeus ottaa uudelleen harkittavaksi sellainen sopimus, joka on tehty nimenomaan elinkeinonharjoittajan eikä asiakkaan aloitteesta tilanteessa, jossa asiakas ei ole voinut arvioida kaikkia oikeustoimen seurauksia. Juuri direktiivin tämän tavoitteen perusteella yhteisöjen tuomioistuin on todennut, ettei kolmannen hyväksi laadittua sopimusta eikä varsinkaan kotimyynnissä tehtyä takaussopimusta voida suoralta kädeltä jättää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle (ks. asia C-45/96, Dietzinger, tuomio 17.3.1998, Kok. 1998, s. I-1199, 19 kohta).

25 Kuitenkin direktiivin tavoitteiden takia, jotka rajoittuvat lähes yksinomaan siihen, että päävelalliselle annetaan tieto sitoumuksensa laajuudesta, ja ottaen huomioon sen, että direktiivissä ei ole juuri säännöksiä, joilla saatettaisiin tehokkaasti suojata takaajaa, joka on ensi sijassa kiinnostunut saamaan tiedon päävelallisen maksukyvystä arvioidakseen, millä todennäköisyydellä hän joutuu maksamaan velan takaisin, direktiivin tarkoituksena ei voida katsoa olevan, että sitä sovellettaisiin takaussopimuksiin.

26 Lisäksi direktiivin soveltamisalan laajentaminen takaussopimuksiin ei voi perustua pelkästään siihen, että tällaiset sopimukset ovat luonteeltaan liitännäisiä pääsitoumukseen nähden, jonka täyttämisen takaussopimus takaa, kun direktiivin sanamuodosta ei voida löytää minkäänlaista perustaa tällaiselle tulkinnalle, kuten tämän tuomion 18 kohdassa on todettu, eikä tällaiselle tulkinnalle ilmene perustaa myöskään direktiivin yleisestä rakenteesta tai sen tavoitteista.

27 Edellä olevan perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiiviä on tulkittava siten, että sen soveltamisalaan ei kuulu luoton takaisinmaksun vakuudeksi tehty takaussopimus silloin, kun takaaja ja luotonsaaja eivät ole toimineet elinkeino- ja ammattitoimintansa yhteydessä.

Oikeudenkäyntikulut

28 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Belgian, Espanjan, Ranskan ja Suomen hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Landgericht Potsdamin 27.4.1998 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Kulutusluottoja koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä 22 päivänä joulukuuta 1986 annettua neuvoston

direktiiviä 87/102/ETY on tulkittava siten, että sen soveltamisalaan ei kuulu luoton takaisinmaksun vakuudeksi tehty takaussopimus silloin, kun takaaja ja luotonsaaja eivät ole toimineet elinkeino- ja ammattitoimintansa yhteydessä.

Moitinho de Almeida Sevón Gulmann

Puissochet Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 23 päivänä maaliskuuta 2000.

R. Grass

kirjaaja

D. A. O. Edward

viidennen jaoston puheenjohtaja